

DR. B. GEMSER, *Hebreeuse Spraakkuns*, J. L. van Schaik, Bpk., Pretoria, 1953.

Die verskyning van 'n Hebreeuse Spraakkuns in Afrikaans is 'n uitstaande gebeurtenis, belangrik in tweeërlei opsig, omdat hier die bewys gelewer word dat die Afrikaans wel in staat is om die verskynsels van die Hebreeuse taal te beskryf en uiters geskik is om die Hebreeuse taaleie en idioom te vertolk en verder omdat dit geskrywe is deur 'n kenner van die Semitiese tale van internasionale faam. Toe in die twintigerjare onder Prof. Gemser 'n begin gemaak is aan die Universiteit van Pretoria met die wetenskaplike studie van hierdie vertakking van die wetenskap in ons land het niemand seker kon vermoed dat kwalik 'n kwarteeu later van die hand van die grondlegger 'n eie Hebreeuse Spraakkuns sou verskyn nie. Dit is goed en mooi dat hy ook hier die baan gebreek het. Jarelank het die verskillende Universiteite waar Hebreeus gedoseer is gebruik moes maak van Engelse, Duitse en eers in later jare van Nederlandse handboeke om die studente in hierdie bepaalde tak van die wetenskap in te wy. Dit het vanself sy remmende invloed gehad, want die onbekende moes bemeester word deur 'n medium wat nie die eie is nie. Nou is ons sover dat daardie swarigheid oorkom is en daarom wil ons die Pretoriaanse Ou-Testamentikus van harte gelukwens met hierdie bydrae tot die wetenskaplike publikasies in Afrikaans. Daarnaas verdien hy ook die dank vir die diens aan die Afrikaanssprekende dosent en student wat hom besig hou met die studie van die Semitiese Tale en die Teologie, maar ook die predikant wat voordat hy kom tot die maak van

die preek nog eers gaan luister wat die profeet of psalmdigter in eie woorde spreek, kom hier goed tereg.

Die boek is nie net neerslag van die teoreties bestudeerde nie, maar het gegroei en is resultaat van meer as dertig jaar onderrig aan eers die Hoërskool en vir die grootste deel aan die Universiteit. Dit blyk reeds uit die opset van die boek. Die behandeling van die stof is aangepas by die metode van onderrig wat, op voetspoor van die skrywer, gebruiklik is aan die universiteite in ons land. Leergang A, bestem vir die eerstejaar studente, gaan tot die einde van die reëlmatige werkwoord en Leergang B, vir die tweedejaars omvat die res van die te behandelde stof.

In die inleidende hoofstukke gee die skrywer 'n kort oorsig van die verskillende Semitiese Tale en toon aan die plek wat die Hebreeus binne hierdie groter groep inneem; vervolgens word behandel die kenmerkende van die taal en die geskiedenis en kenmerke van die Hebreeuse skrif. Met hoofstuk 8 vang die vormleer aan. Die feit dat dadelik die aandag toegespits word op die Hebreeuse sin lyk ons 'n voordeel te wees, want op die wyse word die belangstelling van die student onmiddellik gewek en is hy gou in staat om eenvoudige sinne uit die Hebreeus te kan vertaal. Die verskillende nomina word gerangskik in vier hoofklasse, afgesien van die nomina met onveranderlike vokale. Die eerste verbuiging omvat naamwoorde met die veranderlike vokaal *ā* in die voorlaaste lettergreep, die met veranderlike vokaal in die laaste lettergreep, nomina met twee veranderlike vokale en nomina met drie veranderlike vokale. Die tweede deklinasie sluit in die nomina *segolata*, die *katl*, *kitl* en *kotl*-tipe, gevolg deur die *segolata* met laryngaal en swak konsonante. Die derde verbuiging omvat die naamwoorde met 'n dubbele eindkonsonant terwyl die tweelettergrepige stamme met 'n swak eindkonsonant onder die vierde verbuiging gerangskik word. Hierdie indeling in die vier hoofklasse is doelmatiger as om elke naamwoordsoort afsonderlik as klas te behandel, dit word vir die student oorsigteliker en sal hy gouer die stof kan baasraak. Ons vind dit jammer dat die behandeling van die verskillende soorte nomina onderbreek word deur die hoofstukke 14, 15 en 16, waar die aandag weer gevra word vir die werkwoord om dan eers weer in hoofstuk 17 die voortsetting van die naamwoorde te kry.

By die hoofstuk oor die stamformasies van die werkwoord soti ons die voorkeur daaraan gee dat die *nif'al* in 'n afsonderlike hoofstuk behandel word; die *pi'ēl*, die *pu'al* en die *hitpa'ēl* as intensiewe stamme in een hoofstuk, en die *hif'il* met die *hof'al* as kousatiewe in een hoofstuk. Vir die beginner in Hebreeus is dit meer oorsigtelik wanneer die formasies so gerangskik is. Die hoofstuk oor die werkwoord met suffikse vind ons baie geslaagd. Die ondervinding het geleer dat juis hierdie gedeelte gewoonlik baie hoofbrekens verskaf aan die studente

en die duidelike uiteensetting hier sal die aspirant-Hebraïsie oor baie struikelblokke heenhelp. Die gedagte dat die student reeds in die leergang van die eerstejaar moet kennis maak met die Bybellektuur, p. 102, is toe te juig. Die student word hier deur die noukeurige aantekeninge oor die tot nog toe nie behandelde vorme die weg gewys om met vrug die hoofstukke uit die Skrif te kan lees.

Leergang B, bestem vir die tweede jaar vang aan met die behandeling van die onreëlmatige werkwoord, met die verba primae laryngalis voorop. (Dit is net jammer van die steurende drukfout op p. 117 waar agter die lmv, foutiewelik die 3 ml.mv. herhaal word; op p. 286 onder die paradigma is dit korrek gegee). Die herhalingsoefening na die werkwoord met laryngale en beginalef sal goeie diens doen om die student homself nogeens goed rekenskap te laat gee van die reëls betreffende die keelklanke. By die behandeling van die pe-nun verba mis ons die dikwels voorkomende emfatiëse imperatief van die werkwoord nātan, terwyl dit by die werkwoord lāqach wel voorkom. Baie nuttig is die vergelyking tussen die verskynsels by die ajin waw en jod verba en die van die dubbel ajin werkwoorde, p. 156 vv.; so-ook die skematiese oorsig van die lamed-hē werkwoorde met die apokopate vorme.

'n Besondere verdienste van die boek vind ons in die vry uitvoerige behandeling van die sinsleer. In die gewoonlik gebruikte grammatikas word dit meestal so in die verbygaan behandel en kom so nie tot sy reg nie. Die skrywer behandel agtereenvolgens die sintaksis van die naamwoord, van die werkwoord en van die sin. Juus hierdie gedeelte sal by die bestudering van die capita uit die Ou Testament van groot hulp wees om te kom tot die juiste vertaling en suiwer eksegesië. Die oefeninge aan die einde van elkeen van hierdie hoofstukke oor die sintaksis, waarin behalwe die vertaling ook van die student verlang word om die soort van sin te bepaal, sal nogeens die verworwe kennis des te beter inskerp by die gebruiker.

'n Nuwe geluid in die boek in vergelyking met die bestaande grammatikas, en een waaroor ons verheug kan wees, is die kort behandeling van die beginsels van die Hebreeuse ritmiek om so te help om die skoonheid van die taal van die Ou Testament te waardeer. Na gewys te hê op die sinonieme, antitetiese en sintetiese parallelisme word 'n oorsig gegee van die aksentuerende ritme, verduidelik aan die hand van voorbeelde uit die Ou Testamentiese literatuur om dan weer die student te verwys na eie oefening in die ritmiek. Hierdie hoofstuk vind ons 'n besondere aanwys in die boek. Die voorbeelde is met sorg gekies en al sou die student later in aanraking kom met stukke waarin dit nie so maklik sal gaan om die ritme te bepaal nie, leer hy tog hier die fundamentele reëls ken. Die Afrikaanse benamings deur die skrywer ingevoer om die verskillende versdele aan te dui bv. die vyfkleem-

vers, die dubbel-drieklem-vers en ander, gee die begrippe goed weer. Nou is die Hebreeuse metriek nog 'n gebied waar skerp meningsverskille heers onder geleerdes. Op p. 270 vv. wys Prof. Gemser ook daarop dat die kleiner rededele van die vers soms wel en ander kere nie die klemtoon mag dra. By toepassing van wat Robinson genoem het die „anacrusis” is dit dan moontlik dat waar sommige bv. 'n seweklem-vers onderskei, ander daar 'n dubbel-drieklem-vers in sal sien, omdat die beginwoord nie meegereken word as klemdragend nie.

Aansluitend by hierdie hoofstuk word die slothoofstuk gewy aan die masoretiese aksente gebrûklik in die „prosa” en die poëtiese gedeeltes van die Ou Testament. Dit dien as goeie wegwyser vir die student by die gebruik van die Kittel-Bybel. Aan die end word 'n samevatende oorsig gegee van die verskillende paradigmas van die werkwoord, vier woordelyste, 'n sake- en 'n teksregister.

Tipografies is die werk goed versorg. Die lettertipe van die Afrikaans, sowel as van die Hebreeus is aangenaam om te lees. 'n Stewige en duursame band is waarborg dat die boek 'n veelvuldige gebruik en hantering sal kan weerstaan. Ook die Universiteit van Pretoria kan met reg trots wees op hierdie baanbrekende publikasie van sy Ou Testamentikus.

E. S. MULDER.